

HALKBİLİMİ
ARAŐTIRMALARI DERNEĞİ
FOLKLOR RESEARCH ASSOCIATION

*uluslararası halkbilimi
araştırmaları dergisi*

Geliş Tarihi: 27.01.2019 Kabul Tarihi:10.05.2019
Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
Cilt:1 Sayı:2 Yıl:2019

Entry Date: 27.01.2019 Accepted:10.05.2019
International Journal Of Folklore Research
Volume:1 Issue:2 Year:2019

Çankırı Yapraklı Çevrecik Köyü'nde Unutulmaya Yüz Tutmuş Düğün Gelenekleri

Munise ŐENTÜRK¹

Öz

Çalışmada, Çankırı Yapraklı Çevrecik Köyü'nde eskiden uygulanan düğün gelenekleri ele alınmıştır. Araştırmada, literatür taraması ve belli bir yaş sınırı üzerinde olan Çevrecik Köyü sakinleriyle sözlü tarih çalışması yapılmıştır. Köy düğünlerinde unutulmak üzere olan, düğün geleneklerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Yapılmış olan çalışma sonucunda birçok düğün geleneği unutulmak üzere bir kenara bırakıldığı gibi bir kısım gelenekler de Őekil değiştirerek halen varlığını korumaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çevrecik Köyü/ Samiri, düğün gelenekleri, erkek eğlenceleri, kadın eğlenceleri.

Wedding Traditions in Çankırı Leafy Environmental Village

Abstract

In the study, Çankırı Yapraklı Çevrecik village formerly applied wedding traditions in the were discussed. Research, literature review, and a certain age limit on the Çevrecik Village residents was conducted oral history. The village is intended to uncover the forgotten wedding traditions. As a result, has the forgotten and the ongoing wedding traditions.

Keywords: The Çevrecik Village/ Samiri, wedding traditions, male entertainments, female entertainments

¹ Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi.

Giriş

Çevrecik Köyü; Nokta konumu 40 38 60 Kuzey, 33 51 00 Doğu Rakım 1133 m Batısında Yüklü (4,6 km), Kuzeyinde Yenice (3,7 km) ve İkizören (5,1 km), Doğusunda Topuzsaray (4,6 km), Güneyinde Bayındır (4,7 km), kuzeydoğusunda Zekeriya (5,9 km) yer alır². Köyün eski adı Samiri/Samburu'dur. Köy adının nereden geldiği ve kuruluşu hakkında net bir bilgi olmamakla birlikte köy halkı arasında köyün adı şu şekilde gelişmiştir: Köyün adı bölgede yaşamış olan Sami Bey adında ki gavurdan³ gelmektedir. Sami'nin Köyü şeklinde adlandırılmıştı. Zamanla "Samiri" Köyü olmuş ve söylene söylene "Samburu" şeklini almıştır. Fakat Cumhuriyetle birlikte birçok yerleşim birimlerinin isminin Rumca, Gürcüce, Kürtçe, Tatarca, Lazca vb etnik grupların dilinde olduğu için değiştirildi⁴. Bu uygulama kapsamında "Samiri/Samburu" ismi Rumca olması gerekçesiyle 1962-1963 yıllarında "Çevrecik Köyü" olarak değiştirilmiştir⁵.

Köyde bulunan Kaya Mezarları sebebiyle Phrygier döneminden bu yana yerleşim olduğu söylenmektedir. Çevrecik Roma Höyüğü/Mezarlığı; doğal bir tepenin batı kısmından oyulmasıyla yapılmış ve fazla tahrip edilmiştir. İçerisinde ölü sediri, oyuklar ve göçükler vardır. Odalar değişik ebatlı yarım kubbe şeklindedir. Burada bulunan çanak çömlek parçaları M.Ö. 2. binyıla ve Geç Helenistik-Erken Roma Dönemlerine aittir⁶. Yine Kaya Mezarları dışında köy sınırları içerisinde önemli arkeolojik alanlar mevcuttur. Bunlar; Eski Tunç Çağı ve M.Ö. III. VE II. Bin yıla ait çanak çömlek parçaları bulunan "Maltepe Höyüğü" ve M.Ö. III. ve II. Bin yıllara ait kırık çanak çömlek parçaları bulunan tahrip edilmiş küp mezarlar olan "Alakır Mezarlığı Höyüğüdür"⁷. Köyde karasal iklim etkin olmakla birlikte tarım ve hayvancılık önemli gelir kaynağıdır. Genel nüfus ortalaması ise yıl içerisinde farklılıklar göstermektedir.

Köyde evlilikler, genellikle görücü usulü yoluyla gerçekleşse de istinai olarak sororat, lavirat ya da beşik kertesmesi evliliklerini de görmek mümkündür. Köyde evlilik yaşı genel olarak 18-20 olmakla birlikte 12

² Bahattin Ayhan, **Çankırı Tarih Kültür Turizm**, Uzman Matbaacılık, Ankara, 2007, s.533-534.

³ Bölgede Müslüman olmayan insanlara söylenen hitap şeklidir.

⁴ <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0106.pdf>

⁵ İsmail Sarı(79), 20.03.2016-Mehmet Şentürk (61) , 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁶ Çankırı Kültür Envanteri, T.C. Çankırı Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2014, 572. - Ayhan, a.g.e. , s.534.

⁷ Ayhan, a.g.e. , s.34.

yaşında kızların evlendirildikleri de bilinmektedir⁸. Köyde kızın evlenme zamanını anne ve babası kızın sırtına vurarak sırtının gümlemesinden anlar ve kızına “seni evlendirme zamanı gelmiş” şeklinde latife ederler. Evlenme çağını geçen kızlara komşular hicvetmek adına hırsız almaz, küflü küpecik gibi sözler söyler kızın annesi babası ise kendürük bereketi, çıra demiri vs. sözlerle kızlarını teselli ederler⁹.

Evlenmek isteyen kızlar ve erkekler önceden anneye ve babaya evlenme isteklerini doğrudan söylemezler ancak hal ve hareketlerinden belli ederlerdi. Erkekler yemek yeme sırasında pilavın üzerine kaşık dikerek ve babasının ayakkabısını evin eşiğine çakarak anne ve babasına evlenmek istediğini belirtirdi¹⁰. Yine gencin istediği bir kız varsa doğrudan babasına söylemeden annesine ya da en yakın arkadaşına söylerdi. Annesiyle babası o kızı istemeye gitmezlerse genç tavır koyardı. Kızlarda ise evlenme isteğini belli etmek tamamen farklıdır. Kızlar köyde bulunan çeşmeye¹¹ su dolmaya yada çamaşır yıkamaya giderken beğenilmek için giyinip kuşanarak birbirlerine “Evliler evdeyken, ergenler küllük başındayken masene (çeşmeye) gidelim” derlermiş¹². Ayrıca kızların bu hareketini kimse kınamaz /ayıplamaz aksine evlenecek oğlu olan anne baba gelin adayını ve evlenecek oğlan eş adayını buradan seçer ve istemeye giderlerdi.

Kız İsteme, Söz Kesme ve Nişan

Evladını yaşı geçmeden evlendirmek isteyen oğlanın ailesi oğlunun istediği bir kız yoksa görücü gezer. Görücüye gezen oğlanın annesi kendi seviyeleri olsun yada olmasın bekar kızların evinin kapısını çalar ve beğendiği kızın ailesinin, kızı evlendirmeye gönlü olup olmadığını araştırmak için kız tarafının tanıdıkları aracılığıyla ağız arar. Birer hafta aralıkla genellikle perşembe ve pazar akşamları kız evinin kapısını tekrar çalarlar. Kız isteme esnasında oğlanın babası gelin adayının çay servisine yürüyüşüne oturmuş ve kalkışına bakar¹³ oğlanın annesi ise, kızın temizliğine anlamak için halının altına, sedir örtüsünün uzunluğuna bakarmış ki eğer örtü çok uzunsa örtünün altındaki tozu kapatmak için örtüyü uzun bıraktığını düşünürdü yine istemeye gelenlerden biri el süpürgesini yere atar ve kızın süpürgenin üzerine basıp basmamasına dikkat eder ki kız basar da süpürgeyi yerden almazsa “kız temiz değil bu kız alınmaz” diye düşünürlermiş¹⁴. Kadınlar kendi arasında kızın saçını açıp bakar, kayınvalide

⁸ Serfinaz Yıldırım(78), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁹ Bahattin Ayhan, **Çankırı ve İlçeleri**, Gülay Ajans, Ankara, 1988, s.149.

¹⁰ İsmail Şentürk (69), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

¹¹ Köy çeşmesinin suyu şebeke suyu şeklinde köye dağıtıldığı için günümüzde kullanılamamaktadır.

¹² Meyrem Şentürk(67), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

¹³ İsmail Şentürk (69), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

¹⁴ Şehri Şentürk(60), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

adayı “aman gel kızım sana bi sarılayım “diyerek kızın ağız kokusuna, kulaklarında ve topuklarında kir olup olmamasına bakardı. Kız görmeye ya da istemeye gidenler gittikleri kız evinde araya soğukluk girmesin, dünürlük sıcak ve olumlu geçsin diye soğuk su içmezler. Kız tarafının dünürlükte gönlü yoksa ılık çay ikram ederler ki oğlan tarafı tekrar istemeye gelmesin¹⁵. Köyde kızın ailesi ise kızının yaşı geçmeden ve kızının adına herhangi bir leke gelmeden kızını fazla bekletmeden evlendirirlerdi¹⁶. Yine kızın anne ve babası damadın namaz kılıp kılmadığını anlamak için damat adayının pantolonunun dizlerine, damadın alınına ve dirseklerine bakarlar. Kız tarafının rızasını olması durumunda dünür düşülen kız başka bir köydense, kız tarafı ev bakmaya oğlan evine gider, oğlan evinde kız tarafının dikkat ettiği en önemli unsur evin küllüğüdür¹⁷. Evin küllüğü büyük ve çok ise kız annesi oğlan tarafının hayvanlarının çok olduğu ve ailenin zengin olduğu kanaatine vararak “kızıma sadece küllük yeter “ diyerek kızını vermeye karar verirler (Günümüzde ise bu durumun aksine kızım köyde işi çok yapmasın diye kız verilmez)¹⁸.

Erkek tarafından konuşmayı becerebilen aile büyüğü erkekler ve kadınlar toplanarak dünür giderler. Büyük dünürlüğe giden oğlan tarafı beraberinde çay, şeker¹⁹ ve katmer götürürdü. Kızın dünürcülere şerbet (köyün kültürel içeceği şerbetti fakat çay ve kahvenin kültüre dahil olmasıyla gelin çay ve kahve servisi yapmıştır)²⁰ tutmasından sonra oğlan tarafının en büyüğü “Allah’ın emri Peygamberin kavliyle kızınızı oğlumza istiyoruz“ diyerek söze girer kızın babası “nasipse olur, kızımı verdim “ gibi olumlu sözler sonrasında köyün imamı dua okur. Duanın ardından kız tarafı oğlan tarafına istekleri içeren mektup verir. Mektupta genellikle oğlan tarafının alması gereken çeyiz listesi vardır. Listede yorgan, yatak, halı, minder vs. eşyaların yanında bir de kız için istenilen başlık/süt hakkı miktarı ve dönemin olmazsa olmaz takısı beşi birlik gremse/kremse yazardı. Günümüzde ise bu adet terk edilmemiş fakat günümüz şartları gereği listede beyaz eşya, mobilya, belli miktarda altın yerini almıştır. Oğlan tarafının getirdiği yiyecekler ve kız tarafının hazırladığı yiyecekler bir sofraya hazırlanarak birlik içinde yenir ve söz kesilmiş olur.

İki aile arasında verilen sözü, tüm eşe dosta duyurmak için nişan yapılır. Nişan öncesi evsuk (eksik) görmeye nişan alışverişine gidilir. Bütçe erkek tarafından karşılanır. Kıza nişanda

¹⁵ Meyrem Şentürk(67), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

¹⁶ Serfinaz Yıldırım(78), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

¹⁷ Küllük: köyde yetiştirilen hayvanların dışkılarının atıldığı yer.

¹⁸ Mehmet Şentürk(61), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

¹⁹ Genellikle küp şeker tercih edilirdi sebebi bilinmemekle birlikte zengin gösterdiği tahmin edilmektedir.

²⁰ Mehmet Şentürk(61), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

giymesi için en az bir takım elbise ayakkabı vs. kıyafet ve incik boncuk, nişan için cingan yüzüğü (altın vb eşyalar fazla kullanılmadığı için incik boncuk alınırdı günümüzde ise belirlenen altın miktarının yaklaşık %40 oranla geline bilezik bozulur) ve kızın kadın akrabalarına (anne hala teyze yenge vs.) hediye olarak eteklik kumaş (analık bezi) alınır. Evsuk sonrası kızın evinde nişan töreni düzenlenir. Davete genellikle kadınların katılımı fazladır, erkekler ise yine köy imamıyla birlikte yüzük takmak için gelir yüzük takıldıktan sonra erkekler nişan alanından giderlerdi. Davete gelen eşe dosta oğlan tarafının çerez niyetine getirdiği nohut, buğday ya da mısır kavurgası²¹ dağıtılırdı²². Damat nişanlısı için özel olarak hazır çerez alır gönderirdi. Çerez dağıtımıyla birlikte nişana gelen davetliler geline para ya da hediye vermek için “ebedilik” çevrilir. Ebedilik çevirmede ilk olarak geline kaynanasının evsukte aldığı eşyalar gelinin başına atılır. Ardından isteyen para atar isteyen havlu, namazla, yastık, yüzü tutacak²³, tülbent/yemeni vb eşyaları atarlar böylelikle nişan merasimi son bulur.

Nişan sonrası sıra düğüne gelir fakat başlık parası ve ekonomik sebepler sonrası nişan ve düğün arası ortalama iki ile yedi yıl arası sürmektedir. Nişanlılık döneminin uzaması halinde başlık parasının nişanlılık dönemine oranla arttığı²⁴ iddia eden olduğu gibi başlık parasının sabit kaldığını iddia edenler vardır. Nişanlılık döneminde ise aile ilişkilerini koparmamak için birbirlerine sürekli gelip giderler ve oğlan tarafı her gittiğinde kız tarafına “çıkı/ heğbe boşaltma“ adı verilen hediye götürürler. Götürülen hediye büyük ya da küçük olması fark etmezdi. Köyde kız ve oğlan genellikle birbirlerini görmeden evlendikleri için nişanlılık dönemleri onlar için birbirlerini tanıma fırsattı. Çıkı boşaltmaya giden genç aileye hediyeden ayrı olarak nişanlısı için çerez sakız gibi küçük hediyeler götürürdü. Nişanlısını doğrudan göremediği için ceketinin cebine koyduğu küçük hediyeleri nişanlısının alması için ceketini evin askısına takarmış, nişanlısı da bu bildiği için annesi ve babası görmeden hediyesini alır ve hediyeyi kendisinin aldığı oğlanın anlaması için kızda evinde bulunan elma ya da armudu ısrarak oğlanın ceketinin cebine koyarmış²⁵. Gencin getirdiği bu hediye küçük de olsa köyde kız için önemliydi çünkü; köy kültüründe kızlar birbirleriyle çeyiz yapmak için toplandıklarında nişanlı kıza diğer kızlar nişanlısının ne getirdiğini sorar, nişanlı kıza sakız ve çerezden ikram ederdi. Nişanlılık dönemi Kurban Bayramı’na denk gelmesi durumunda oğlan tarafına kurban gönderir, kız tarafı da oğlan tarafına baklava gönderirdi. Bu hediyeleşmelerin dışında nişan

²¹ Kavurga; köy tandırında sac üzerinde pişirilen yiyecek. Nohut ve mısır yanmaması için toprakla birlikte pişirilir, mısır patlarken sıçrayıp dağılmaması için üzerine kalbur kapatılırdı.

²² Şehri Şentürk(60), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

²³ Eğrilmiş ipten örülen tencere sapı tutmak için örülen elbezi.

²⁴ Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

²⁵ Şehri Şentürk (60), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

ve düğün öncesi iki tarafta birbirlerine bohça gönderirler. Bohçalarda damat ve gelin için gecelik ve iç çamaşırı, çorap, süs çorap, eldiven, tutacak, yemeni, namazla ve havlu bulunurdu.

Düğün

Nişanlılık dönemi sonrası düğün zamanı aileler arasında kararlaştırılır. Köyde düğünler genellikle güzün hasat sonrası yapılırdı. Nişanda olduğu üzere tekrar evsuk görmeye gidilir ve bütçe yine erkek tarafından karşılanır. Bu kez evsukte temel kullanılacak eşyalar alınır kızın yorgani yatağı yoksa yünü halı, kilim ve kremsesi alınır. Tekrar yakın kadınlara ve gelinin düğünde giyeceği icadiye /üç eteğin kumaşları ve gelinin yakın erkek akrabalarına (amca, dayı, enişte, ağabey vs.) tekellif (ayakkabı) (tekellif alma halen devam etmekte olup düğün evsugünde listede yazılan beyaz eşya, mobilya vs.) alınır. Alınan hediyeler sahiplerine dağıtılır. Halk arasında tekellif alan kişinin geline hediyesinin daha yüksek olması gerektiği algısı vardır.

Düğüne davet usulü okuyunduya gezme şeklindedir davetiye bastırma yönteminden önce düğün davetlilerine, düğüne davet için bir kişi görevlendirilir ve yakın akrabaları düğüne buyur eder. Fakat genellikle nişanlılık dönemi uzun sürdüğü için düğün zamanı kulaktan kulağa duyulurdu.

Kenefi Kesme

Düğün gününün belirlenmesi ve evsuk görme sonrası gelinin icadiyesini dikmek için düğünden birkaç gün önce oğlan tarafından kız evine dikiş işlerini bilen kadınların gitmesine kenefi kesme denir. Hazır kıyafetlerin olmaması dolayısıyla evsukte alınan kumaşlarla geline gelinlik ve kınada giyeceği bindallısı dikilir. Gelinin başına fes giydirilir ipek elbiselerle merdaniyeler giydirilir. Gelinin kuşağına takılan para kesesi dikilirdi. İcadiye parçası olan sıkma, ipekli şalvar, cepken/salta, yelek, kuşak, gömlek, üç etek ve renkli önlük dikilir (ekler kısmında verilmiştir)²⁶.

Bayrak Dikimi

Kenefi kesiminin ardından bayrak dikimi gerçekleşir. Köyde bayrak dikimi günburnu (Cuma sabah namazı) yada öğle namazı sonrası köy halkı tarafından hep birlikte gerçekleştirilir. Düğün evinin kadınları toplanıp düğün çöreği²⁷ yaparlar ve bayrak dikimi sonrası şerbetle birlikte ikram edilir. Düğün; namaz çıkışı davul, zurnanın çalmasıyla ve alayın bayrak dikimi için düğün evine hareket etmesiyle başlar. Düğün boyu bayraktan sorumlu olacak Delikanlıbaşı

²⁶ Selahattin Şentürk (67) -Sevgi Şentürk (66), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

²⁷ Un, su, tuz ve maya ile mayalanıp, tatlı tabağı büyüklüğünde açılarak kızarmış yağda pişirilen yiyecek.

seçilir. Delikanlıbaşı düğün evinin çatısına bayrak dikmekle görevlendirilir. Bayrak gönderinin en üst noktasına birbirine çapraz şekilde çubuklar çakılır, oluşan kirmanın uçlarına elma saplanır, bazen kirmanın ortasına bir çubuk daha çakılmasıyla gönderin tepesine 4-5 elma takılır. Elma dikmenin amacı ise tam bilinmemekle birlikte elma tanesi kadar damattan çocuk istenildiği, evlenen çiftlerin evinde bolluk bereket olması için ya da gelin almaya gitme sırasında elmalar sallanarak ortaya küçük bir şenlik yaratmaktır. Elmaların hazırlanmasıyla bayrak dikimine başlanır, fakat gençler bahşiş almak için düğün sahibine “bayrak kalkmıyo, çivi çakılmıyo“ diye bağırlar, düğün sahibinin bir miktar bahşiş verilmesiyle davul zurna eşliğiyle bayrak dikilir. Bayrağın dikilmesiyle köy imamı dua eder ve ikramlar dağıtılır. Zamanla şerbet ve düğün çöreği unutulmuş, yerini kıymalı pide ve ayran almıştır. Bazen düğün sahibinin Cuma’dan başlayarak ertesi cumaya dek, yani sekiz gün boyunca davul çaldığı da bilinir²⁸. Köyde düğün olduğu belli olsun diye düğün evinde davul zurna sürekli çalar ve düğüne gelen her okuyundunun/misafirlerin önünde davul çalar misafirde, davulcuya parsa /bahşiş verir.

Kekül Kesme/ Kahkül Kesme

Düğünün başlamasıyla oğlan ve kız evlerinde cuma günleri kıza kız kınası, oğlana oğlan kınası yakılır. Kına yakma öncesi oğlan evinden saç kesimini bilen kadınlar kızın evine giderler. Kızın saçının ön kısımları kulak hizasına kahkül keserler²⁹. Kına yakımı sonrası kızın başında evliliği tatlı olsun diye helva yapılır. Düğünün ilk günü fazla şen şakrak geçmez daha sıradan geçer ve ilk zamanlar düğün evinde davul zurnacı ve güreşçiler dışında halka yemek verilmezken zamanla düğün yemekleri cumadan başlayarak düğün boyu yapılmaya başlanır. Düğün yemeklerinin vazgeçilmezi keşkek olup düğün çorbası pilav ve helva diğer düğün yemekleridir. Zamanla düğün sahipleri kıymalı pide ve ayran vermeye başlamıştır³⁰. Yine düğün boyu damat ve gelinin yanında evlilik öğütleri veren evli gelinin yengesi, damadın ise sağdıç /çobanı bulunur. Gelinin kız arkadaşları, gelinin babasının evindeki son günlerini gelinle geçirir, gelinle aynı yatakta yatarlar³¹. Kız evinde kına yakımı sonrası kadınlar arasında sesi güzel ve mâni söylemeyi bilen bir kadının tef çalmasıyla eğlenirler. Oğlan evinde davul eşliğinde halay çekerler, seğmen, misket, gibi oyunlar oynanır ve köçek varsa köçek oynar bu şekilde eğlence devam eder.

²⁸Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

²⁹Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

³⁰Sevgi Şentürk (66)- Selahattin Şentürk (67), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

³¹Satı Şahin (56), 20.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Erkek Eğlenceleri

Oğlan evinde klasik Ankara oyunları dışında oynanan güreş, tura, köy gçt /dede oyunu, cirit, güreş, horoz yarışı, sinsin ve dört aşma gibi oyunlar vardır. Bu oyunların belirli bir oynama zamanları yoktur. Genellikle cumartesi günü başlar pazar günü gelin gelene kadar oynanırdı. Köyde düğün olduğunda halk üç gün işini gücünü bırakır düğüne katılır. Halk, cumartesi köy harmanında toplanır ve genellikle cirit oyunuyla oyunlar oynamaya başlanır.

Cirit

Cirit Oyunu'nda iki takım bulunur. Bu takımlar 70 ila 120 metre genişliğindeki bir alanda karşılıklı olarak alanın en gerisinde 6'çar, 8'er veya 12'şer kişi olarak dizilirler. Ciritçiler Saç ellerine atacıkları ilk ciriti, diğer ellerine de yedek ve yetecek miktarda cirit alırlar. İki tarafın birinden bir atlı ne fırlar, karşı dizinin önüne 30-40 metre kadar yaklaşır. Karşı tarafın oyuncularından birisinin adını seslenerek meydana davet eder. Saç elindeki ciriti ona doğru savurur, sonra geri döner, atını kendi dizisine doğru mahmuzlar. Karşı tarafın davet edilen oyuncusu hızla onu takip eder, elindeki ciriti geri dönüp kaçan karşı taraf elemanına fırlatır. Bu kez ilk oyuncunun çıktığı sıradan diğer bir ciritçi onu karşılar. İkinici diziden çıkan, sırasındaki yerini almak için süratle yerine dönmeye çalışır. Bu defa rakibi onu kovalar ve ciritini atar. Cirit isabet ettiren ciritçi takımına bir sayı kazandırır. Eğer ciritçi attığı ciriti rakibine değil de ata isabet ettirmişse bir sayı kaybeder. Oyun böylece srer³².

Güreş

Ata sporu güreş için düğün sahibi tarafından etraftaki güreşçi eşrafi okuyundu /davet yapılır. Okuyundu yapılan güreşçiler köy harmanında toplanarak para atışı kura yöntemiyle eşleştirilir. Kısmetlerini giyen güreşçiler yağlanarak, davul zurnanın güreş havasını çalmasıyla greşe tutuşurlar. Güreşin lideri çıkana dek güreş devam eder. Güreşin birinci ikinci ve üçüncüsüne düğün sahibi tarafından greşçilere derecelerine oaranlı belli miktarlarda para dlleri verilir. Ödülün ardından güreşçiler düğün sahibi tarafından doyurulur ve hoşça ađırlanı³³.

Tura Oyunu

Cirit

ve greşin ardından devam eden davul zurna eşliğinde tura oyunu da oynanır. 1 m uzunluğunda yn ya da tiftikten örülen organla oynanan oyundur. Oyunu oynamak isteyen oyuncular meydana çıkar ve eşit sayıda iki gruba ayrılırlar. İki grup arasında belli bir mesafe belirlenir (30-50 m). Kura ile ilk başlayacak taraf belirlenir ve belirlenen taraftan bir oyuncu, iki grup arasındaki mesafe süresince bir metrelik organla rakip takımdan birinin bacaklarına vurur

³² Selahattin Şentürk (67), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

³³ Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

mesafe bitiminde dayak atan kişi urganı diğer takıma bırakır kaçır ki bu kez de karşı taraftan bir oyuncu urganı bırakıp kaçan oyuncunun bacaklarına vurarak kendi takımının sınırlarına girene kadar kovalar. Oyun bu şekilde sürer. Fakat oyunu oynayacak kişiler meydana çıkmadan önce bacaklarını korumak için yün ya da tiftikle iyice sararlar. Aksi halde tiftikten örülen urgan oyuncuların bacaklarına kabartarak zarar verebilirdi³⁴.

Sinsin ve Cingan Oyunu/ Dede Oyunu

Gün boyu süren oyunlar havanın kararmasıyla da devam ederdi. Köyün gençleri harmana sinsin ateşini yakardı. Ateşin çabuk sönmemesi için odunu iyice yığarlar ve yanan ateşin etrafında gençler iki üç saat oynarlar, eğlenirler yer yer ateşin üzerinden atlarlar. Ateşin etkisini yitirmesiyle gençler eğlenmek adına oyun çıkarırlar. Bu oyuna da cingan/ dede oyunu derler. Oyun beş altı kişiyle oynanır gençlerden dört tanesi kadın kıyafetleri giyer. Başka bir delikanlı ise sırtına yastık koyar ve sakal takarak dede kılığına girer, yine başka bir delikanlı ise siyah pantolon giyer ve bir bacağına beyaz Tosya kuşağı dolar, eline bir deynek/ sopa alarak alabacak olur. Alabacak (alabacak erkek torun) ve dört kız dedenin torunlarıdır. Rollere bürünen oyuncular bir de eşek bulurlar. Alabacak eşeğin üzerinde dede eşeğin önünde kızlar ise eşeğin arkasında sinsin alanına gelirler. Alana gelen oyuncular davul eşliğinde oynamaya başlar. Dedenin torunları oynarken, köyün başka delikanlıları kızları kaçırmaya çalışır. Delikanlının kızı omuzlayıp, kaçırmayla alabacak delikanlıyı kızı bırakması için kovalar ve elindeki sopayla delikanlıyı döver. Delikanlıyı dövdükten sonra bu kez de kızlara sahip çıkamadığı için dedeyi döver. Delikanlıyı yakalayamazsa kız delikanlının olur. Oyun kızların hepsinin kaçırılmasına kadar bu şekilde sürer³⁵.

Cumartesi oynanan bu oyunların ardından düğün sahibi damada kına yakılması için yatsı namazından sonra imamla birlikte camiden çeşitli ilahi ve dualarla düğün evine gelirler. Damada kına için damatlığı giydirilir ipek poşusunu takarlar. Kına imam tarafından yakılırdı. İmam kınayı yakmadan önce damadın yakın akrabalarına (baba, amca, dayı, enişte, ağabey vs.) “kına sinmiyo “diyerek bahşiş ister. Bahşişini alan imam tekrar ilahiler eşliğinde damadın elinin içinin tamamına ve elinin üstündeki eklemlere süsleme şeklinde yakılır. Fakat şu an yalnızca damadın serçe parmağına kına yakılıyor³⁶.

³⁴ Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

³⁵ İsmail Şentürk (69), Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi

³⁶ Hüseyin Şahin(58), 20.03.2016 -Mehmet Şentürk(61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Akdere ³⁷ nura gelmiştir ,	(Akdere nura gelmiştir)
Peygamberlerden kalmıştır,	(Peygamberlerden kalmıştır)
Fadime ana yol görmüştür,	(Fadime anne yol görmüştür)
Gorelim Fadime anayı,	(Görelim Fadime anneyi)
Sevelim canım anayı,	(Sevelim canım anneyi)
Akdere boyun uzatur,	(Akdere boyunu uzatır)
Kadılar yolun gözletür,	(Kadılar yolunu gözletir)
İnşallah kısmet bizedür ,	(İnşallah kısmet bizedir)
Gorelim Fadime anayı,	(Görelim Fadime anneyi)
Sevelim canım anayı, ³⁸	(Sevelim canım anneyi) ³⁹ .

Kına yakımının ardından tekrar halay, misket, seğmen oyunlarıyla eğlenceler devam ederek gece son bulur.

Kadın Eğlenceleri

Kadın eğlenceleri, erkek eğlenceleri kadar fazla olmamakla birlikte daha sıradandır. Cumartesi günü gelinin çeyizi oğlan evine düzülmeye/ serilmeye götürülür fakat çeyiz sermenin yapılmadığını da söyleyenler vardır⁴⁰. Gelinin olmazsa olmaz sandığı oğlan evine götürürken gelinin kız kardeşi bahşiş almak için sandığın üzerine oturur. Bahşiş alındıktan sonra sandık oğlan evine götürülerek açılır. Çeyizinde genellikle havlu, namazla, yemeni, eldiven, çorap, patik/çetik minder, yatak, tutacak, yorgan halı, kilim, el süpürgesi, faraş/kürek, bakır bakraç/ su kovası, soba üstü denilen güğüm, yaslağaç⁴¹, oklava vs. temel kullanım araç ve gereçleri vardır⁴².

Kına Öyümeye Gezme / Kınaya Davet

Çeyiz düzümü sonrası akşam yapılacak olan büyük kına için davete çıkılırdı. Kız ve oğlan evinin aynı köyden olması halinde her iki tarafın kadınları bir araya gelerek davet yaparlar. Fakat gelin ve damat ayrı köydense her iki taraf da ayrı ayrı davete geçerlerdi. Kına öyüme

³⁷ Topuzsaray ve Zekeriya köyleri arasında bulunan akarsuya verilen ad.

³⁸ Damat kınasında dile getirilen ilahilerden bir örnek.

³⁹ Serfinaz Yıldırım(78), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁴⁰ Meyrem Şentürk(67), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁴¹Yaslı ağaç: Köy ekmeği yapmak için kullanılan ceviz yada dut ağacından yapılan yuvarlak yaslı masa.

⁴² Sevgi Şentürk (66)- Şehri Şentürk(60), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

sırasında bekar kızlar, kendilerini bekar oğlan annelerine beğendirmek için bindallı giyerek süslenirdi yine yeni gelin olan kızlar varsa onlarda kocası ve kaynanasının gücünü göstermek için gösterişli giyinirlerdi. Bekar oğlan anneleri de tıpkı çeşme başı görücülüğü gibi gelin adaylarına bakarlar ve durum yine ayıplanmazdı. Kısacası kınaya gezmenin amacı yalnızca kınaya davet değil gelin seçme ve gösteriş yeri idi. Kına öyümeye gezen kadınlar okuyunduya bisküvi ya da çerez vererek akşama kınalarının olup buyur etmelerini isterler. Bisküvi ya da çerezin karşılığı olarak davet edilenden yumurta yada yağ isterler. Genellikle köyde davet edilmeyen kalmaz fakat istinai olarak davet edilmeyen kişiler kınaya gitmezdi. Kına öyümenin bitmesinden sonra toplanan yumurtalar yağda pişirilerek düğün evinde kına öyümciler tarafından yenilir. Orada toplanıp yumurta yemenin amacı bilinemeyip birlik beraberlik ve yeni çiftlerin bolluk bereket içinde olmalarını istemek ve de bol çocuklu bir aile olmasını diledikleri tahmin edilmektedir. İlerleyen sürede kına öyümenin yerini, düğün evinin küçük çocukları kınaya davet için bisküvü, lokum dağıtmıştır. Zamanla da çocukların daveti de son bulmuş davet köy camisinden dellal bağirtma/ duyuru yapma halini almıştır. Davet sonrası köyde düğün salonu olmaması sebebiyle düğün sahibinin ağıl yada ahırında kadınlar kına için toplanırdı. Kadınların eğlenmesi ilk zamanlar müzik çalar, CD çalar vs. olmadığı için tamamen kenarları zilli teflere tef yoksa metal tepsilere bağlıydı. Yaklaşık her köyde sesi güzel ve mani yakmasını iyi bilen kadınlar vardı. Bu kadınların tef çalıp mani çığırmasıyla/ söylemesiyle kadınlar düz oyun, şubayda, atlama, halay, mineler, ve bağlar gazeli oyunları oynayarak eğlenirler. Düz oyun, bağlar gazeli ve şubayda normal bir şekilde kadınların parmaklarını şıklatarak karşılıklı oynadığı oyundur, yalnızca söylenen manileri farklıdır. Atlamayı oynayanlar, düz oyun sonrası kadınlar ellerine vurup, havaya sıçrayarak oynarlar. Mineler oyunu ise dönerek oynanan oyun biçimidir. Tef eşliğinde söylenen manilerin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

Bağlar Gazeli

Bağa girdim üzüme,
Çubuk değdi gözüme,
Çubuk gözün kör olsun.
Bağlar gazeli,
Yar göründü gözüme dünya güzeli.
Al beni beni sar beni beni,
Ben adam yemem,
Gizli sırlarımı yarım,

Yabana vermem,
Bağa girdim üzüm yok,
El malında gözüm yok ,
Eller yarini sarsında,
Bağlar gazeli,
Yar üstüne sevgim yok dünya güzeli⁴³.

Atlama

Muratgilin damından atlayamadım,
Liralarım döküldü toplayamadım,
O yare mektup yazdım yollayamadı,
Vurmayın arkadaşlar ben yaralıyım.
Elalem al giymiş ben karalıyım⁴⁴.

Halay /Nari Nari

Topak taşın kenarı,
Nari nari kız nari .
Gül fidan boylu yarım,
Nari, nari hoy nari .
Kız beni deli eyleme,
Nari, nari kız nari.
Öldürürsen sen öldür,
Nari, nari nari hoy nari⁴⁵.

Diğer Oyun Manileri

Gidiyom gidemiyom,	Eğmeli yarım eğmeli
Ben sensüz idemiyom,	Kaş kirpiğe değmeli,
Yarım cahil ben cahil,	Gelin diyi alduğun,
Bırakıp gidemiyom.	Fiyatna değmeli.

⁴³ Sevgi Şentürk (66), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁴⁴ Şehri Şentürk(60) - Sevgi Şentürk (66), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁴⁵ Sevgi Şentürk (66), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

...

Kara duda yaslandım,
Yağmur Yağdı ıslandım,

Kötü yarin koynunda,
Şekerinen beslendim.

Poşusu poşusuna,
Oturmuş karşusuna,
Adam meyil mi verür,
Eşikteki komşusuna.

Karanfil koydum kaba,
Habarın olsun baba,
Sevdiğüme vermedin,
Gözün kör olsun baba.
Kadifeden çar mı olur,

Böyle çapkın yar mı olur,
Yarı çapkın olanın,
Kesesinde kar mı olur
Kadifeden kesesi,
Kahveden gelir sesi,
Oturmuş kumar oynar,
Ciğerimin köşesi¹.

...

Sini sürdüm dolaba ,
Bugün başım kalaba,
Ben yarimi terk ittim ,

İstanbul'dan tarafa .

...

Hay gır atım gır atım,
Geliyor adım adım,
Nazlı koynunda,
Kaldı benim muradım.

...

Su sızıyo sızıyo,
Su sızıyo sızıyo,
Daşların arasından.
Eğil biyol öpeyim,
Kaşların arasından.
Oğlan mavilim oğlan,
Sözüne de kavilim oğlan².

Bahçalarda bal kabak,
Açulır tabak tabak,
Beni beğenmiyodun,
Alduğun sürtüğe bak.
Bahçalarda dal düşmüş,
Dallar yere düşmüş,
Sen nidersin kocayı,
Elin yüzün buruşmuş

...

Akdaşı kaldursalar,
Yılanı öldürseler,
Güççükken yar seveni,
Cennete gönderseler³.

¹ Satı Şahin (56), 20.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

² Sevgi Şentürk (66), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

³ Adeviye Türkmen (73), 20.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Bu tür maniler eşliğinde kına eğlenceleri devam eder. Kız bindallı yada icadiyesini giyer. Eğlence sonrası kıza kına yakılmadan önce kızın arkadaşları oğlan tarafından bahşış almak için kızı saklarlar. Bahşış alındıktan sonra kına yakılmak üzere gelin arkadaşları tarafından ağılın ortasına getirilerek bir sandalyeye üç kez oturtulur. Fakat bu arada gelin sandalyesine, kızın kardeşi yada yakını küçük kız bahşış için oturur. Kayınvalidenin bir miktar bahşış vermesiyle kına yakmaya başlarlar. Geline genellikle oğlan tarafından görünce, elti veya yenge yakar. Gelin kayınvalidesinden hediye almak için kınaya elini açmaz. Gelin hediyesini aldıktan sonra gelinin el ve ayaklarının tümüne kına yakılır ve gelini ağlatmak için maniler söylenir.

Gelin Ağlatma Maniler

Kız Anası

Bahçıya bostan ekerler,
Seneği kaştan çekerler,
Gurbet ele giden kızın,
Kaşına sürme çekerler.
Kız anası kız anası,
Çağrın gelsin öz anası.
Elini yuduğum atlar,
Belini verdiğim dutlar,
İşte geldim gidiyorum,
Silip süpürdüğüm yurtlar.
Kız anası kız anası,
Çağrın gelsin öz anası.
Ak helkeyi susuz koydun,
Koca evleri kızsız koydun,
Bir babayı öksüz koydun
Kız anası kız anası,
Çağrın gelsin öz anası⁴⁹.

Ağlama Gelin

Atladım girdim beşiğe,
Sufrada buldum kaşuğu,
Kız ananın yakuşuğu,
Ağlama gelin ağlama.
Baban bazara vardı mı?
Eline gınan aldı mı?
Bu da kızımın kınası,
Ağlama gelin ağlama.
İner atın eğesine,
Çıkar yolun kıyısına,
Haber verin dayısına,

⁴⁹Meyrem Şentürk (67), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Ağlama gelin ađlama⁵⁰.

Kına yakımının ardından geline tıpkı nişanda olduğu üzere ebedilik atılır yine ilk olarak kayınvalidenin aldıkları ve kremsesi geline takılır. Köyden kıza hediyesi olanlar gelinin başına atılır. Genellikle nişanda kıyafet vs. atıldığı gibi düğünde kuruş şeklinde madeni paralar atıldığı için kadınların eğlendikleri tef ya da tepsi gelinin başına koyulur. Atılan paranın kimin ne miktar para attığını herkes görmesi için paralar yüksekte atarlar. Paranın yüksekte düşüp tefe çarpmasıyla paralar genellikle yere düşerdi.

Bir anlatıma göre kadınlar, paraların yere düştüğünü fark etmez ya da bilerek toplamazdı. Köyün çocukları kınanın olduğu ağıla sabahın erken saatlerinde koşarak gider, dökülen paraları toplayarak köye gelen leblebiciden/ seyyar bakkaldan şeker, leblebi, üzüm sigara vs. alır ve anne babaları özellikle sigaraları görmesin diye, bahçelere kaçarak beraberlerinde getirdikleri, çiğdem yada soğan kabuklarıyla boyadıkları yumurtaları⁵¹ haşlayarak yerlermiş⁵².

Böylelikle gelinin kına yakımı tamamlanır ve tekrar nişan töreninde olduğu gibi kınaya gelen okuyunduya oğlan tarafının getirdiği kavurga ikramı yapılır. Kavurgayla birlikte gelinden arta kalan kına isteyen konuklara gazete ya da kağıtlarla birlikte dağıtılır. Dağıtılan kınayı genellikle genç kız anneleri darısı kızına bulaşsın diye alırlardı. Kına töreninin dağılmasıyla kız annesi kızına “*Annem beni kötü yere verdi deme kızım kaderine ağla, Kaynanana kayınbabana hürmette kusur etmezsen başlarının üzerinde yerin olur. Hal ve hareketlerine dikkat et kocanla kavga edip eve gelme Samburulu harmandan kalkınca, lafa düşer kızım*” şeklinde öğütler verir⁵³.

Tekrar oğlan evine dönecek olursak pazar sabahı harmanda toplanan halk, oyunlar oynanmaya devam etmektedir. Davulun güreş havası eşliğinde Köy Göçtü, dört aşma ve horoz yarışı yapılır.

Köy Göçtü

Herhangi oyuncu sınırı olmayan, fakat tek sayıda oyuncu sayısı olan, oyun için bir torbaya/ çuvala saman doldurulur. Samanla dolu çuval bir urgana bağlanır. Oyuncular halka oluşturarak içlerinden birini talimatçı olarak seçerler. Talimatçı, saman çuvalını eline alarak halkanın ortasına geçerek oyunun kontrolünü eline alır. Talimatçının *köy göçtü* oyuncular yere çöker en

⁵⁰ Şehri Şentürk (60), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁵¹ Eskiden köy yumurtaları çoğunlukla beyaz renkte olduğu için çocuklar renkli yumurtaya heves ederlermiş.

⁵² Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁵³ Serfinaz Yıldırım (78), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

sona kalan kişi talimatçı tarafından saman çuvalıyla oyuncuların etrafında bir tur dayak yer. Talimatçının *yat- kalk* demesiyle halka halindeki oyuncuların bir kısmı ayakta kalır bir kısmı yere çöker tekrar *yat –kalk* talimatıyla bu kez de çökenler ayağa kalkar, ayakta kalırlar yere çöker en sona kalan olursa tekrar dayak yer. Talimatçının *sırt-bin* demesiyle de biraz önce yere çökenlerin sırtına ayakta kalanlar biner ve belirlenen bir mesafe boyunca (50-100 m) sırtlanan oyuncu arkadaşını sırtında taşır yine sona kalan çift dayak yer. Belirlenen mesafenin sonunda ise sırtında taşıyanlar, taşıdıkları kişinin sırtına binerek oyun alanına tekrar gelirler ve oyun talimatçının söylediği söze göre bu şekilde sürer⁵⁴.

Dört Aşma

Oyun, dörderli iki grup halinde, toplam sekiz kişiyle oynanır. Oyuna başlama önceliği madeni para ile kura atılarak belirlenir. Dört kişiden ikisi sırt sırta vererek hafifçe hafifçe eğilir, diğer iki kişide eğilen arkadaşlarının yanlarına eğilir. Karşı gruptaki arkadaşları yatan arkadaşlarının üzerinden düşmeden atlamaya çalışır. Dört arkadaşın atlamaları bittiğinde diğer grup yere eğilir. Sırayla birbirlerinin üzerlerinden aşmalar sürer ve oyun böylelikle devam eder⁵⁵.

Horoz Yarışı

7'den 70'e her isteyen katılabildiği oyun klasik koşu yarışmasıdır. Horoz yarışı denmesinin sebebi, belirlenen mesafenin bitiminde bir kişinin horoz tutuyor olmasıdır. Düğün sahibi ya da akrabasının vermiş olduğu horoz yarış bitimine koyulur. Düdükle başlayan yarışma horoza ilk varan kişiyle son bulur⁵⁶.

Gelin Alma

Pazar günü oyunlardan sonra, ikinci vaktiyle cuma günü dikilen bayrak davul zurna eşliğinde gelin almaya gitmek için indirilir. Gönderdeki elmalar sökülerek havlu ya da tülbent bağlanır. Gelin alayı gelin evine doğru hareket eder ilk zamanla gelin at ve at arabasıyla, traktör ve arabayla getirilir ve düğüne katılan konvoy için düğün sahibi tülbent ya da havlu hediye eder. Gelin ise düğün alayı gelmeden ailesiyle vedalaşır. Erkek kardeşi, babası eniştesi, amcası vs. yakın akrabası tarafından gelinin kuşağı dualarla iki kez bağlanıp çözülür üçüncüsünde bağlanarak gelinin kuşağına dikilen kesesine bir miktar para koyar. Gelin evine gidildiğinde tekrar bahşiş için kızın kardeşi kapı kilitler. Alınan bahşiş sonrası kız yengesiyle birlikte damat

⁵⁴ Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁵⁵ Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁵⁶ Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

evine hareket ederler. Gelinin evden çıkmasından sonra oğlan tarafından bir kadın (elti, görümce, yenge vs.) gelin evinden bir tane bardak alır ve gelin evinin kapı eşiğinde bardağı kırar ve yine gelinin tabak ve kaşığımlı alarak köyün çıkışına kadar çalarak gider. Bu hareketle gelinin annesinin evinde gözü kalmasın kocasının evine ısınması amaçlanır⁵⁷. Gelin alayı oğlan evine varana kadar davul zurnanın önünde seğmenler maniler söyleyerek oynarlar⁵⁸.

Seğmen Manileri

Armudu yüke koyduk,
Ağzımı dike koyduk,
Alduk kızınızı gidiyoz,
Boynunuzu büke koyduk⁵⁹,

Bacaları uzun olur,
DÜğünleri güzün olur,
Alduk kızınızı gidiyoz,
Kötü köyler sizin olur⁶⁰.

Mani mani mani olsun,
Maniler sahi olsun,
Alduk kızınızı gidiyoz,
Gönlünüz hoş olsun⁶¹.

Düğün alayı seğmenlerle birlikte silah atarak köye girer. Gelin damat evine geldiğinde kaynanası kayınbabasıyla atın/arabanın önünden güreşmeden ve ayak bastı almadan attan/arabadan inmez. Ayak bastı olarak genellikle bir tarla ya da büyük baş hayvan verilir. Güreş tutulduğunda da çoğunlukla köy eşrafı kayınbabanın yenilmesi için kaynanaya yardım eder. Güreşin ardından gelinin ayağının önüne içi su dolu batman⁶² koyarlar. Gelin batmana ayağıyla vurarak suyu devirir. Ardından gelinin başından buğday, para şeker vs. karışımı saçarak atılır. Hareketin amacı yeni evinde bolluk bereketlik dilemektir. Yine bolluk bereket ve evinde ağız tadıyla oturması için gelin evin giriş kapısına tereyağ ya da bal sürer. Gelin damat evine girdiğinde köylü düğün evinin bacasını /bacalarını silahla ateş ederek yıkar. Bu hareketin geleneksel bir amacı yoktur, sadece bacayı yıkan kişilerin düğününde muhtemelen bacası yıkılan kişi (düğün sahibi) daha önceden bacaya ateş edenlerin bacalarını yıkmıştır. Bir nevi kısasa kısas durumuyla köyde eğlence yaratmak istenir. Bacası yıkılan düğün sahibi, evinin tüm bacaları yıkılsa da kimseye darılmaz ya da bir şey demezdi⁶³. Dualarla gelinin eve

⁵⁷ Meyrem Şentürk (67), 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁵⁸ Selahattin Şentürk (67), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁵⁹ Şehri Şentürk (60), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁶⁰ Adeviye Türkmen (73), 20.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁶¹ Sevgi Şentürk (66), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁶² Bakır, kalaylı bakraç, su kovası.

⁶³ Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

girmesiyle imam nikahı kıyılır. Nikah sonrası halka düğün şerbeti dağıtılır. Sıcak suyun ve şekerin kaynatılmasıyla yapılan şerbet kırmızı gıda boyasıyla renklendirildikten sonra usulen batman ve tek bir bardakla yada fincanla halka dağıtılır. Şerbeti dağıtan kişi omzuna beyaz havlu alır ve her dağıttığı şerbet sonrası fincanı havluyla siler. Fakat düğün şerbetinin yerini zamanla kıymalı pide ve ayran almıştır⁶⁴. Nikah sonrası gelinin çeyizi cumartesi değil de Pazar günü gelmişse çeyiz düzülür ve kadınlar kendi aralarında küçük bir eğlence yaparlar. Eğlence sırasında gelinin kucağına, kaynanası gelininden çocuk istediğini ve çocuğun çabuk olması için kız ya da erkek çocuğu verir.

Damat Donatma

Nikahı kıyılan damat, delikanlı başı ve çobanıyla birlikte düğün evinin önü yada harmana güvey donatmak için götürülür. Yere serilen halının üzerinde damat geceliklerine kadar soyundurulur. Damadın yanına ortalama beş altı yaşlarında erkek çocuğunu da soyundurarak koyarlar. Dualarla birlikte elbiseleri teker teker giydirilir. Damattan sonra küçük sağdıçta teker teker giydirilir. İddiaya göre ilerleyen süreçte damadın kızı olduğunda küçük Sağdıca nikah düşmez⁶⁵.

Donatma İlahisi

Güvey Bey'i giydirmek kimden kaldı,
Ali ve Hamza Bey'den Peygambere es'salavat.
Ayağına giydirelin bir çuval şalvar,
Durma Güvey Bey Allah' yalvar,
Bugün güvey beyde bir hal var, Peygamber celle es'salavat.
İşine de denli gönül işine,
Kim karışır iradenin işine,
Hakk'ın billahi birsin onun yaşına,
Hicreti yurt tacı kondu
Güvey Bey'in başına,
Peygamber aşkına diyelim Muhammed'e es'salavat.
Peygamber Allah'ın kulu,
Cemaatler kesesi dolu,
Cömertler aşkına diyelim Muhammed'e es'salavat⁶⁶.

Güveyin elbiseleri ilahi eşliğinde giydirilmesinin ardından imam, güveyin başına fes yada şapka koyar. Fese düğüne gelen davetliler hediyelerini koyar bir nevi kadınlarda ki ebedilik atma erkekler tarafında da bu şekilde gerçekleşir. İlk zamanlar yine altın vs. kıymetli hediyeler

⁶⁴Meyrem Şentürk(67)-İsmail Şentürk (69) 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁶⁵İsmail Şentürk (69), Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁶⁶İsa Türkmen(76), 20.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

olmamasıyla para atılırdı. Bazı zamanlar yapılan takı takmanın cumartesi günü kına yakımından sonra yapıldığı da görülmektedir.

Yolluğ Gezme/ Tavuk Çalma ve Gerdek

Güvey donatmanın ardından damat, önce yakın akrabaları olmak üzere delikanlı başı, çobanını ve köyün gençleri yanına alarak tüm köylünün elini öpmek için gezerler. El öpme sırasında köylü damat alayına hediye amaçlı evinde olan yiyecek verirler. Damat alayında bulunan gençler de köyün kümeslerinden tavuk çalarlardı. Tavuğu çalınan komşu bu duruma birşey söylemezdi. Tavuk çalma sırasında toplanan tavuklar pişirilmesi için damat evine gönderilirdi. Düğün evi, pişirilen tavuklarla birlikte yolluğ adındaki, içinde helva, katmer, şerbet vs. olan yemek tepsisini yatsı namazına yakın köy odasına gönderir⁶⁷. Bu arada namaz vakitlerinde gençler, damadın çobanından bahşiş koparmak için damadın ayakkabısını çalarlar. Çoban damadın ayakkabısına sahip çıkamadığı için bahşişi ödemek zorundadır⁶⁸. Eğer ki çoban akıllı ve de uyanık ise ayakkabılarla hatta düğün boyunca damatla birlikte uyuduğu da görülmektedir. Yatsı namazıyla birlikte yatsı camisinden çıkan köylü dualar eşliğinde düğün evine gidilir. Damadın büyüklerinin elini öpmesi ve damat arkadaşları tarafından sırtına vurarak gelin odasına göndermesiyle halk, düğün evinin gönderdiği yolluğu yemek için köy odasına gider. Gelin ve damat ise birlikte iki rekât namaz kılarlar. Gelin damattan hediye almak için konuşmaz. Damat gelinin yüzünü açmadan *yüz gürümlüğü* adı verilen hediye takar (kolye, bileklik, küpe vs.). Gelinin yüzü açılmasıyla, gelinin baba evinden getirdiği gelin azığı⁶⁹ yerler⁷⁰.

Duvak Günü

Sabah namazıyla birlikte delikanlı başı gelin ve damadı kaldırır. Delikanlı başı damadı, sabah namazından sonra düğün evine götürür, gelin kayın babası için *kaynata minderi*, kaynanası için hediyeler verir gelinle damat tekrar el öperler birlikte kahvaltı yaparlar. Öğleye doğru köyün kadınları düğün evine toplanarak gelin görmeye giderler. Geline bakan kadınlar yine tef eşliğinde küçük bir eğlence düzenlerler, gelinin başından şeker, buğday, para karışımı saçarlar⁷¹. Duvak görmenin ardından düğünün davulcusu parsa toplamak için köyü gezer ve her

⁶⁷ Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁶⁸ Meyrem Şentürk(67)-İsmail Şentürk (69) 19.03.2016, Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

⁶⁹ Gelinin azığında haşlanmış tavuk ve helva bulunur. Fakat zamanla helva, yerini baklavaya bırakmıştır.

⁷⁰ Sevgi Şentürk(66)- Mehmet Şentürk- Selahattin Şentürk (67) 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi

⁷¹ Mehmet Şentürk (61), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

gittiği evin önünde düğün boyunca çaldığı gibi davul çalar. Köy halkı elinden geldiği kadar para ya da hediyeler (tutacak, örme çorap, süs çorap, havlu, namazla vs.) verir. Böylelikle köyün düğünü son bulur⁷².

SONUÇ

Yapılan düğünler günümüze nazaran yalnızca müzikle birlikte yöresel oyunlardan ibaret olmayıp, tıpkı bir festival yapılcasına ata sporları yarışmalar yapılarak gerçekleştirilirdi. Köylünün ekonomisine oranla nişan ve düğün arası zaman ve ikram edilen yiyecekler farklılıklar göstermektedir. Günümüzde cirit, güreş, tura oyunları gibi unutulmuş düğün gelenekleri olsa da bazı düğün gelenekleri kısmen değişikliğe uğrayarak halen devam etmektedir.; Kına yakımı ellerin tamamına yapılırken zamanla serçe parmağa yada yalnızca avuç içine kına yakma, tefle mani söyleyerek oyunlar oynama, müzik çalar yada bağlama eşliğinde oynama, düğün çöreği kalkıp lokum ve bisküvi dağıtma, gelin geldiğinde şerbet dağıtımını yerini kıymalı pide ve ayrana bırakmış olması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Yapılan çalışma sırasında köy halkının birçoğu, düğün geleneklerinin unutulmuş olmasından yakınmaktadır. Düğün geleneklerinin kuşaktan kuşağa yaşatılması için geleneklerin yalnızca sözlü olarak anlatılması yeterli olmayacak ve köy düğünlerinde geleneklerin, uygulanmasıyla unutulmalarının önüne geçilecektir.

Kaynakça

Acar n., Atmaca A., İbiş r. Karatatar m.k. (Ed.), Çankırı Kültür Envanteri, T.C. Çankırı Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2014.

Ayhan Bahattin, Çankırı ve İlçeleri, Gülay Ajans, Ankara 1988.

Ayhan Bahattin, Çankırı Tarih Kültür Turizm, Uzman Matbaacılık, Ankara, 2007.

Sarı İsmail(79), 20.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi

Şahin Hüseyin(58), 20.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Şahin Satı(56), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi

⁷² Selahattin Şentürk (67) 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları, Munise Şentürk Kişisel Arşivi

Şentürk İsmail(69), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Şentürk Mehmet(61) 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Şentürk Meyrem(67), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi

Şentürk Selahattin(67), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Şentürk Sevgi(66), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Şentürk Şehri(60), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Türkmen Adeviye(73) 20.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Türkmen İsa(76), 20.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

Yıldırım Serfinaz(78), 19.03.2016 Gerçekleştirilen Görüşme Kayıtları,Munise Şentürk Kişisel Arşivi.

ERİŞİM: <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0106.pdf>

EKLER

Ek 1: Gelin İcadiye parçalarından Üç Etekli Kaftan

Ek 2: İcadiye Şalvarı

Ek 3: İcadiye Önlüğü

Ek 4 : İcadiye Sıkması

Ek 5: icadiye Cepkeni/ Saltası

Ek 6: İcadiye Gömleği

Ek 7: İcadiye Yeleği

Ek 8: İcadiye Kuşığı

Ek 9: Gelinin çeyizinde bulunan örme eldiven

Ek 10: Gelinin eyizinde ve davulcuya da takılan ss çorap.

